

معرفی و نقد کتاب نقش تأمین مالی سبز و گذار در دستیابی به کربن خنثی و انرژی پایدار

مانیش یاداو^{۱*}، شروتی داوندی یال^۲

۱. دانشکده حقوق و مطالعات حقوقی، دانشگاه تیرتاکر ماهویر، مرادآباد، هند.
 ۲. پژوهشگر مستقل، هند.

مشخصات مقاله	مشخصات اثر
معرفی و نقد کتاب موضوع: اقتصاد حوزه موضوعی: تأمین مالی سبز	گردآورندگان: سوک هیون، فرزاد تقی زاده حصاری، اینه یونگ لی، بینگ شو نام اثر: نقش تأمین مالی سبز و گذار در دستیابی به کربن خنثی و انرژی پایدار سال نشر: ۲۰۲۵ ناشر: الزویر تعداد صفحه: ۳۷۲ زبان اثر: انگلیسی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۲۳	eBook ISBN: 9780443247378 Paperback ISBN: 978-0443247361
واژگان کلیدی: انرژی پاک، اوراق قرضه، تأمین مالی سبز، ظرفیت حکمرانی، کربن سبز.	DOI: 10.1016/C2023-0-50749-9

ارجاع به این مقاله: یاداو م، داوندی یال ش. (۲۰۲۵). «معرفی و نقد کتاب نقش تأمین مالی سبز و گذار در دستیابی به کربن خنثی و انرژی پایدار». مطالعات کشورها. (۲۰۲۵): ۱-۶. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2025.398022.1315>

وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir
 شابای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰ | ناشر: دانشگاه تهران

* نویسنده مسئول: maneeshyadav1982@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0001-6328-1282>

کتاب نقش تأمین مالی سبز و گذار در دستیابی به کربن خنثی و انرژی پایدار (انتشارات الزویر، مارس ۲۰۲۵)، با گردآوری سوک هیون، فرزاد تقی‌زاده‌حصاری، اینهیونگ لی و بینگ شو، تلاش بلندپروازانه‌ای است برای بررسی اینکه نوآوری‌های مالی، معماری سیاستگذاری و مشوق‌های نهادی چگونه به‌طور هم‌افزا، گذار جهانی به‌سوی انرژی پاک را تسهیل می‌کنند. این مجموعه، هم منبع آموزشی مقدماتی و هم راهنمای سیاستگذاری محسوب می‌شود و در سه بخش منسجم تنظیم شده است: ۱. مبانی تأمین مالی سبز و گذار؛ ۲. کاربرد آن در دستیابی به کربن خنثی و اهداف محیط‌زیستی، اجتماعی و حاکمیتی (ESG)؛ ۳. چارچوب‌های سیاستگذاری حمایتی و تسهیلگر.

در بخش آغازین کتاب، بر پایه برداشت‌های منطقه‌ای — مانند زیرساخت تأمین مالی هم‌راستا با ESG در کره و موضع‌گیری «گذار سبز» در ژاپن — بر ضرورت توجه به ظرایف بومی و زمینه‌ای تأکید شده است. نویسندگان از تعمیم جهانی نظریه تأمین مالی سبز پرهیز کرده‌اند؛ در عوض نشان می‌دهند که چگونه بازارهای اوراق قرضه داخلی، نظام‌های بانکی ملی و مقررات داخلی ابزارهای موجود را شکل می‌دهند. این رویکرد سبب می‌شود از گفتگو درباره ایدئال‌گرایی نظری فاصله بگیریم؛ با اینکه مسئله هماهنگی واقع‌بینانه میان دولت‌ها و اقتصادهای گوناگون همچنان بی‌پاسخ باقی می‌ماند.

بخش بعدی، به عرصه عملی استقرار تأمین مالی گذار برای تحقق اهداف کربن خنثی اختصاص دارد. در این بخش، نظام‌های بانکی آسه‌آن و آزادسازی بازار سرمایه در چین، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های رویکردهای مبتنی بر بازار بررسی شده است. در این مجموعه مقالات، کاستی‌های کنونی در حمایت از فناوری‌های پاک برجسته شده و امکان‌سنجی مدل‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر مشارکتی به‌منظور رفع این مشکلات ساختاری بررسی شده است. همچنین، چالش‌های ناشی از ناهمگونی داده‌ها و اطلاعات تحلیل شده است. این ناهمگونی‌ها مانع جریان سرمایه به سمت طرح‌های سبز می‌شوند. این بررسی‌های تجربی، بخش قوی کتاب به‌شمار می‌روند و به پژوهشگران و متخصصان کمک می‌کنند تا شناخت جزئی‌تری از عملکرد ابزارهای مالی در دنیای واقعی به‌دست آورند.

تنوع مطالعات موردی در این بخش نشان می‌دهد توسعه سیاستی، توانمندی نهادی و عمق بازار از مؤلفه‌های کلیدی مؤثر بر کارآمدی تأمین مالی

گذار هستند. به طور مثال، تفاوت میان ساختار سیاستگذاری منسجم ژاپن و چارچوب نوپای اندونزی اهمیت ترتیب و توالی اقدامها را آشکار می‌کند. این تحلیل‌ها همچنین، نشان می‌دهند که سازوکارهای مالی باید در کنار تقویت ظرفیت حکمرانی و یادگیری مقرراتی پیش بروند. یکی از مطالعات شاخص این بخش، بررسی چارچوب پایدار بازار اوراق قرضه کره جنوبی است که درک دقیقی از رشد رده‌بندی‌ها، فرایندهای اعتبارسنجی و شفافیت امتیازدهی ESG و نحوه شکل‌گیری برداشت ذی‌نفعان را مشخص می‌کند.

نمونه‌های انتخاب‌شده در این بخش، تحلیلی از ابزارهای نوظهور مالی به دست می‌دهند؛ هرچند نبود بحثی جامع درباره توسعه ابزارهای مالی سبز در بخش‌هایی مانند هیدروژن، خودروهای برقی و ادغام انرژی‌های تجدیدپذیر از کاستی‌های آن است. در مقابل، در فصل‌های جداگانه بیشتر به سیاست‌ها و ابزارهای بخشی در سه کشور ژاپن، کره و اندونزی پرداخته شده است. جا داشت که در این فصل‌ها بیشتر درباره پیوند عمیق‌تر میان شاخص‌های ESG و رفتار سرمایه‌گذاران بحث کرد. به طور مثال، بررسی مشوق‌های هیدروژن در قانون کاهش تورم آمریکا می‌توانست با راهبردهای گذار انرژی در آسیا مقایسه شود. در آسیا بازار هیدروژن در مراحل آغازین رشد خود هست. با این مقایسه‌های بخشی می‌شد نشان داد سرمایه چگونه با عدم قطعیت‌های فناورانه و نوسان‌های سیاستی هماهنگ می‌شود. همچنین، معرفی اوراق قرضه حاکمیتی مرتبط با پایداری، وام‌های ESG مبتنی بر عملکرد و ابزارهای مالی ترکیبی نشان می‌دهد که این ابزارها در حال نزدیک‌شدن به مدل‌های ترکیبی پاسخگویی و بازدهی هستند؛ مدلی که در کتاب استدلال می‌شود نه صرفاً نوآوری مالی، بلکه واکنشی به پراکندگی سیاست‌ها و نیاز به مسیرهای تأمین مالی سازگار با شرایط بومی است. در بخش سیاستگذاری، روایت کتاب با بررسی ابزارهای قانونی، از ایالات متحده تا اندونزی، و برنامه‌های انرژی آسه‌آن تکمیل شده است. در این بخش، سیاست‌های حمایتی در بستر بومی و در جایگاه عاملی مهم در شکل‌دهی به بازارهای تأمین مالی گذار معرفی و نشان داده شده است چگونه قوانین و مقررات طراحی شده می‌توانند در قالب‌هایی چون تعرفه‌های تضمینی خرید برق، تضمین‌های اعتباری و طبقه‌بندی‌های مالی پایدار، سرمایه‌های خصوصی را فعال یا محدود کنند. هرچند در بخش‌هایی، ذکر اهداف سیاستی بدون تحلیل انتقادی از مشکلات اجرایی، پیامدهای ناخواسته و چالش‌های پیاده‌سازی، به زیاده‌گویی انجامیده است.

نکته تحلیلی ارزشمند در این بخش، نقد ضمنی بر نحوه بازتعریف ابزارهای مالی قدیمی، نظیر تضمین‌های دولتی و وام‌های ترجیحی، برای گذار سبز است. مفهوم «دولت تسهیلگر» نشان می‌دهد که تأمین مالی سبز صرفاً در گرو جریان سرمایه نیست، بلکه در پاسخ به چالش‌های فناورانه و نوظهور، مستلزم مداخله نهادی است. بحث درباره راهنمایی اعتباری سبز چین و تأثیر آن بر هنجارهای مالی جنوب شرق آسیا نیز از نکته‌های در خور توجه محسوب می‌شود. گذشته از آن، در کتاب بر لزوم ارزیابی نظری این تحولات تدریجی در بستر اطلاعات مقرراتی تأکید شده است. در این بخش، تفاوت‌های افشای ESG، چارچوب‌های طبقه‌بندی و ادغام تأمین مالی اقلیمی در کشورهایمانند ژاپن، کره و اروپا نیز منصفانه بررسی شده است. تمرکز بر شفافیت ESG و نقش آن در ایجاد اعتماد و همسویی منافع بازار و محدودیت‌های محیط‌زیستی از دیگر نکته‌های مهم این بخش است. در این فصل، به‌طور ضمنی، نظام‌های هماهنگ افشا و راستی‌آزمایی توصیه شده و بر لزوم وجود چارچوب‌های فرامحلی برای هدایت تفاوت‌های سیاسی، بدون توقف سرمایه‌گذاری‌های اقلیمی، تأکید شده است.

ایده فراگیر کتاب، طراحی مسیری معتبر برای تغییر، مبتنی بر طبقه‌بندی‌های شفاف، داده‌های انکاپذیر و ابزارهای مالی کارآمد است. با این حال، به تهدیدهای ساختاری همچون سبزشویی^۱ کمتر توجه شده است؛ موضوعی که در متون فراگیرتر واقعیتی شناخته می‌شود که در آن، بازدهی کمتر اما تقاضای بیشتر برای اوراق سبز به برچسب‌گذاری صوری و سطحی انگیزه خواهد داد. گرچه در برخی فصل‌ها به ناتقارنی اطلاعات در چین یا موانع سرمایه‌گذاری خطرپذیر اشاره شده است، به این مسئله کمتر پرداخته شده است که ضعف نظام‌های افشای ESG در آسه‌آن یا ژاپن چگونه کارآمدی جلبه‌جایی سرمایه را تضعیف می‌کند یا بی‌ثباتی‌های حکومتی چگونه سیاست‌های مطلوب را خنثی می‌کند.

دامنه پوشش کتاب امکان مقایسه الگوهای سیاستی و مالی در مناطق مختلف را فراهم می‌کند. مانند بسیاری از آثار گردآوری‌شده، انسجام روایی میان فصل‌ها در برخی بخش‌ها دچار گسست است و استنتاج‌های موردی چندان به درکی یکپارچه از میان کشورها یا ابزارهای مالی کمک نمی‌کند. در فصل جمع‌بندی نهایی، مطالب آموخته به هم پیوند خورده و مسیری ترتیبی از ارتقای کیفیت داده تا تخصیص منابع و یادگیری سیاستی ترسیم شده است. این فصل

1. greenwashing

اثرگذاری کتاب را دوچندان می‌کند. زبان کتاب روان و با بیانی ساده است و منبع ارزشمندی را برای متخصصان و دانشجویان پژوهشگر در این حوزه رقم زده است. هرچند با موضع انتقادی قوی‌تری می‌شد توضیح داد چرا در برخی نظام‌ها ترجیح داده می‌شود به جای قیمت‌گذاری کربن، از یارانه‌های مستقیم فناوری پاک استفاده کرد، یا چگونه محافظه‌کاری مالی داخلی مانع نوسازی بازار اوراق سبز می‌شود.

ویراستاران علمی کتاب با گردآوری گروهی چندرشته‌ای و معتبر عملکرد موفق‌ی داشته‌اند. سوک هیون با سابقه در بازار اوراق قرضه آسیایی، تقی‌زاده‌حصاری با پژوهش‌های جهانی، لی با کار بر نظام‌های افشای مالی، و شو با پیش‌گامی در نظام‌های صنعتی کم‌کربن، به این اثر علمی اعتبار داده‌اند. باین‌حال، با بهره‌گیری آگاهانه‌تر از حوزه‌های غیرمالی، همچون مطالعات اقلیم و اقتصاد رفتاری، می‌شد این پرسش را دقیق‌تر بررسی کرد که چرا در عمل، حتی در حضور ابزارهای مالی، ایستایی سرمایه وجود دارد.

محدودیت مفهومی دیگر کتاب، نگاه فنی به تأمین مالی و غفلت از تحلیل آن در عرصه‌ای از منازعه‌های قدرت سیاسی و نهادی است. نقش سازمان‌های دولتی، بانک‌های مرکزی و نهادهای تنظیمگر مالی نیازمند چارچوب نظری شفاف‌تری بود. تمرکز افراطی بر ابزارها (انتشار اوراق، مدل‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر و یارانه‌ها) نیز تحولات ضروری اقتصاد سیاسی را به حاشیه می‌راند، از جمله بازآرایی بازار کار و حمایت اجتماعی از نیروی کار متأثر از کربن‌زدایی را.

کتاب در نشان‌دادن تفاوت‌های برداشت از «گذار» در نظام‌های گوناگون سهم تحلیلی ارزشمندی دارد. در عین تمرکز اقتصادی، به ابعاد اجتماعی گذار نیز هرچند گذرا پرداخته شده است. طرح موضوع‌هایی چون فقر انرژی، دسترسی عادلانه به انرژی پاک و اصول گذار منصفانه گامی مهم برای گنجاندن عدالت توسعه‌ای در گفتمان مالی سبز است. هرچند این بخش‌ها در متن برجسته نشده‌اند، طرح آن‌ها حاکی از گسترش دایره پرسشگری است، مبنی بر اینکه هدف کربن‌خنثی باید هم‌زمان با کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از کربن‌زدایی دنبال شود. مشارکت بیشتر با این موضوع‌ها، از طریق روش‌شناسی‌های میان‌رشته‌ای مانند توسعه انسانی یا اقتصاد کار به غنای نسخه‌های آینده کمک خواهد کرد.

گردآورندگان کتاب، بر ارتباط متقابل حکمرانی مطلوب، توسعه انرژی و سیاست‌های کربن‌خنثی تأکید دارند و نشان می‌دهند که کربن‌خنثی، هدفی پویا و متأثر از حکمرانی انطباقی و تحول در بخش انرژی است. این انعطاف مفهومی،

کتاب را از دام معیارهای جهانی ثلثت دور نگه می‌دارد و آن را با پیچیدگی‌های رشد اقتصادی، کمبود انرژی و مسئولیت‌های تفکیک‌شده هماهنگ می‌کند؛ مسیری که کدهای گذار منصفانه را وارد گفتگوهای سرمایه‌گذاری می‌کند. با وجود نقدهای مطرح‌شده، این اثر، دستاوردی ارزشمند در حوزه سیاست و تأمین مالی گذار است. در کتاب با تمرکز بر نقش تأمین مالی سبز و گذار با جزئیات و رویکردی تطبیقی، تلاش شده است نشان داده شود چگونه می‌توان سرمایه‌های تحقق اهداف کربن خنثی و انرژی پایدار را تأمین می‌کرد و گاه از تأمین آن عاجز ماند. قوت کتاب در بیان جزئیات تجربی، پوشش منطقه‌ای و جاه‌طلبی سیاست‌محور آن است. از ضعف‌های آن، کمبود موضع انتقادی در برخی بخش‌ها و پرداخت ناکافی به موانع ساختاری و ابعاد اقتصاد سیاسی برشمردنی است. این کتاب منبعی پایه و سکویی آغازین برای رویکردهای انتقادی و یکپارچه در حوزه مالی گذار به‌شمار می‌رود و برای علاقه‌مندان به تأمین مالی سبز و گذار در آسیا، آمریکا و اروپا اثری ارزشمند است؛ هرچند خواندن آن در کنار آثاری انتقادی‌تر و مبتنی بر اقتصاد سیاسی قدرت و کارآمدی، توصیه می‌شود.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ گونه تعارض منافع نیست.

اصول اخلاقی

نویسندگان در انتشار این مقاله، به‌طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته‌اند؛ منفعت تجاری در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسندگان است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته‌اند. تألیف این مقاله به هوش مصنوعی داده نشده است.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مسئول مکاتبه فرمایید.

Reference

Hyun S, Taghizadeh-Hesary F, Lee I, Xu B. (2025). *The Role of Green and Transition Finance in Achieving Carbon Neutrality and Sustainable Energy*. Elsevier B.V. 372pp.